

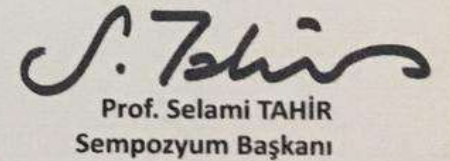
KATILIM BELGESİ

Hasan TELLİ

T.C. HALK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMALARI KURUMU VE HID-BAH-ŞEN-FEST.'İN
05.05.2014 TARİHİNDE BİRLİKTE DÜZENLEDİKLERİ
19. ULUSLARARASI TÜRK KÜLTÜRÜ SEMPOZYUMU'NA
BİLDİRİ İLE KATILIMINIZDAN DOLAYI TEŞEKKÜR EDERİZ.

Prof. Dr. İrfan ÜNVER NASRATTINOĞLU
T.C. Halk Kültürü Araştırmaları Kurumu Gn. Bşk.

Prof. Selami TAHİR
Sempozyum Başkanı

HKAK

HID-BAH-ŞEN-FEST

19. ULUSLARARASI TÜRK KÜLTÜRÜ SEMPOZYUMU

Üsküp-Makedonya, 04-05 Mayıs 2014

BİLDİRİLER

**19.ULUSLARARASI TÜRK
KÜLTÜRÜ SEMPOZYUMU**
Üsküp-Makedonya,04-05 Mayıs 2014

BİLDİRİLER

Yayına Hazırlayan
Dr.Salih ÜNVER

Sayfa ve Kapak Tasarımı
Soner ÖZKAYA

ISBN

978-9944-5264-5-6

BASKI ve CİLT

SAGE YAYINCILIK VE MATBAACILIK LTD.ŞTİ.

Kazım Karabekir Cad. Kültür İşhanı No:7/101-102

İskitler / ANKARA

Tel : 0 312 341 00 05 - 02 / bilgi@bizimdijital.com

İÇİNDEKİLER

PROF.SELAMİ TAHİR'İN AÇIŞ KONUŞMASI.....	3
S U N U Ş	4
Nazim İBRAHİM	23
Doç. Dr. Aktan AGO.....	38
Prof. Dr. Mehmet KIRBIYIK.....	46
Dragica JIVKOVA	57
Yagutka DELOVSKA	57
Doç. Dr. Mahmut ÇELİK.....	66
Hasan TELLİ	78
Prof. Dr. Murtaza ÖLMEZ	102
Araş. Gör. M. Hayati KAYHAN.....	102
Doç.Dr.Fedora ARNAUT.....	117
Doç. Dr. Naile MUSTAFAYEVA	125
Doç. Olcay ATASEVEN.....	131
Doç. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ	143
Yard. Doç. Dr. Metin OKTAY.....	177
Yrd.Doç.Dr. Hülya Serpil ORTAÇ	192
Yrd.Doç.Dr. Meral BÜYÜKYAZICI.....	201
Yrd. Doç. Dr. Kerim SARIÇELİK	209
Yrd. Doç. Dr. Kadriye TÜRKAN.....	221
Arş. Gör. Hande KILIÇARSLAN	230
Öğr. Gör. Arzu EVECEN	249
Öğr.Gör. Medine KAYNAK	249
Kemal VATAN.....	260
Arş. Gör. Muhammet Hayati KAYHAN.....	264
Prof. Dr. Murtaza ÖLMEZ	264
Uzm.Zerrin KARTAL	277
Okt.Deniz ÜNVER.....	294
Göksel GÜLCAN	294
Alp Giray Enes ÇOLAK.....	294
Yrd. Doç. Dr. Hatice TOZUN	317

MAKEDONYA VALANDOVO BÖLGESİNDE YOK OLAN TÜRK KÖYLERİ

Turkish villages which do not have in Valandovo Macedonia

Hasan TELLİ⁸⁸
(Makedonya)

ABSTRACT

A lot of Turkish villages were finished and destroyed in Valandovo Macedonia between 1912-2014 due to migrations and for many reasons. These; Goleli, Arazli, Karaelezli, Ekshisu, Kaluskova, Bashili, Barakli, Plavush, Ugurlu, Dingil, Veyseli, Terzili, Ayranlı, Gorno Sobri, Buluntuli, Bayrambosu, Fikirtepe, Gavursandık, Kalyonca, Mazgaralık, Cheshtova, Udova, Pirava, Rabrova and Valandovo. Remnants and ruins of mosques, houses, cemeteries and fountains are still standing in these villages. These villages are evidence of the presence of Turkish in the region.

Anahtar kelime: Makedonya, valandovo, Türk köyleri

A. GİRİŞ: Valandovo Makedonya'nın güney doğusunda yer almaktadır. Bu bölgede Kalkovo, Kızıldoğan, Dedeli, Çalıklı, Durutlu, Bahçebozu, Koçullu, Pıristan, Kurthamzalı, Memişli, Ormanlı, Dırlonbosu gibi Türk köylerinde halen Türkler yaşamaktadırlar. I. Murat döneminde Osmanlı topraklarına katılan Valandovo bölgesine özellikle Konya bölgesinden Türkler yerleşmişler ve yaklaşık 540 yıl burada yaşamışlardır. 1912 yılında Osmanlı'nın Makedonya topraklarından çekilmesinden sonra bu bölgeden pek çok Türk köyü de yok olup gitmiştir. Bu çalışmamızda 1912 yılından sonra günümüze gelene kadarki süreçte Valandovo bölgesinde yok olan Türk köylerini tespit etmeye, köylerin yok oluş sebeplerini incelemeye ve bu köylerden günümüze nelerin kaldığını araştırmaya çalışacağız.

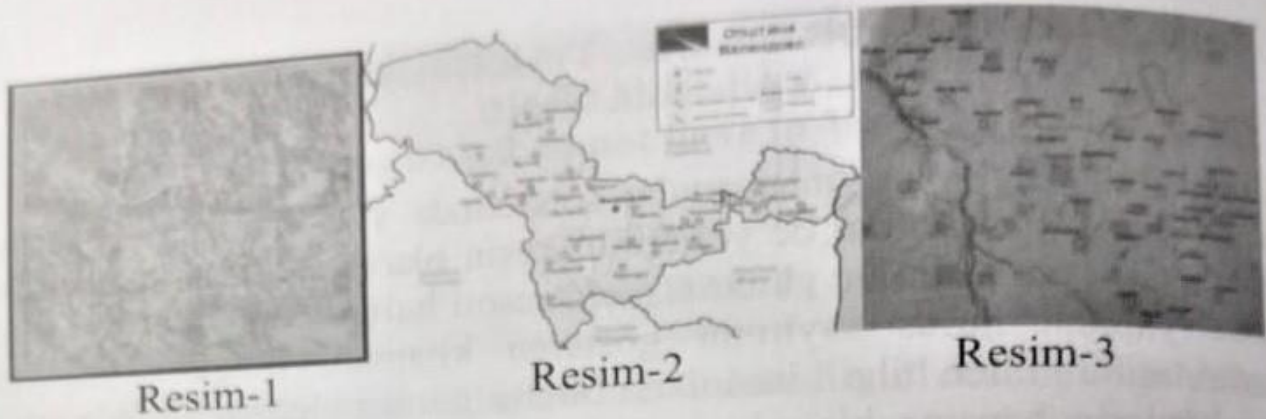
⁸⁸Hasan Telli: Ankara üniversitesi İlahiyat fakültesi Doktora öğrencisi, Diyanet İşleri Başkanlığı Makedonya Din görevlisi, Ankara Beypazarı vaizi.

1. Valandovo Bölgesinde Yok Olan Türk Köylerinin isimlerinin ve Yerlerinin tespiti

Bölgede yaptığımız araştırmalar sonucunda yok olan tüm köylerin hem isimlerine ulaştık hem de yerlerinin kesin olarak tespitini yaptık. Bu tespitleri yaparken tarihi ve günümüzdeki resmi haritalardan, 1894 yılında bölgede yapılan nüfus sayımını gösteren kitaptan, bölgede yaşayıp bölgenin tarihini bilen bilgili insanlarla birebir görüşmelerden istifade ettik ve bu köylerin hepsine birer birer giderek ziyaret ettik. Elde ettiğimiz Osmanlı haritası resim formatında olup çözünürlüğü zayıf olduğundan bütün köylerin isimleri okumak pek mümkün olmamaktadır.⁸⁹(resim-1) Günümüzde Valandovo belediyesinin resmi haritasında ise yok olan bazı Türk köyleri isimleri ve yerleri halen açıkça belirtilmektedir.(resim-2)1912 yılına ait Todor Hristov Simovski tarafından yapılan tarihi haritada Valandovo bölgesindeki tüm köylerin isimleri tek tek yazılmıştır. Renkli haritada Türklerin yaşadığı yerler yeşil renge, Hristiyan Makedonların yaşadığı yerler kırmızı renge boyanmıştır. (resim-3) Eski ve yeni haritalar ile bölgede tespit ettiğimiz köylerin aynı olduğu gözlenmiştir.

Valandovo Belediyesinde Türk köyleri				
Yaşayan Türk köyleri	Valandovo'da tamamen yok olan Türk köyleri			Makedonların yaşadığı eski Türk yerleri
Kalkovo	Arazlı	Uğurlu	Mazgaralık	Udovo
Kazandol	Göleli	Dıngıl	Gavursandık	Rabrovo
Dedeli	Karaellezli	Veyselli	Kalyonca	pirava
Çalıklı-Tatarlı	Ekşisu	Gorno Sobri	Fikirtepe	Valandovo
Pristen	Kaluskova	Çeştova	Ayranlı	
Başibos	Başılı	Buluntulu	Plavuş	
Koçulu	Baraklı	Bayrambosu	Terzili	

⁸⁹ <http://pds.lib.harvard.edu/pds/view/4952983n=17>

2. 1894 yılında Valandovo bölgesinde yok olan Türk köylerinin nüfusu

Osmanlı'nın son döneminde hicri 1312 miladi 1894-95 yılında yapılan nüfus sayımına göre Valandovo bölgesinde yok olan Türk köylerinin nüfusu şu şekildedir.⁹⁰

1894 yılında Valandovo bölgesinde yok olan Türk köylerinin nüfusu						
	Yerleşim yeri	Hristiyan nüfus	Çingene nüfusu	Türk nüfusu	Tahmini Türk hane sayısı ⁹¹	Toplam nüfus
	Valandova	820	90	285	57 hane	1195
	Dedeli			600	120 hane	600
	Rabrovo	60		220	44 hane	280
	Kızıldoğanlı			920	184 hane	920
	Çestova	230	14	65	13 hane	309
	Pirava	470	90	180	36 hane	740
	Veyselli			280	56 hane	280
	Ayranlı			175	35 hane	175
	Kara elezli			70	14 hane	70
0	Kalkova	280		350	70 hane	630
	Kalusкова			800	160 hane	800

⁹⁰Vasil Kınçov – Makedonya Etografi ve İstatistik, Sofya 1900. Македонија. Етнографија и статистика. В. Кинчов (Изд. Българ. Книжно Д-во, София, 1900; II фототипно изд. "Проф. М. Дринков", София, 1996)

⁹¹Tahmini Türk hane sayısını tespit ederken bir ailede 5 kişi vardır düşüncesiyle köyün nüfusunu 5 ile böldük. Bu şekilde kabaca tahmini bir hane sayısına ulaşmaya çalıştık.

1						
2	Plavuş		12	1000	200 hane	1012
3	Terzili			55	11 hane	55
4	Baraklı		20	360	72 hane	380
5	Göleli			100	20 hane	100
6	Udova		50	375	75 hane	425
7	Tatarlı			230	46 hane	230
8	Çalıkli			260	52 hane	260
9	Sobra Bala		50	135	27 hane	185
0	Sobra İzir	70				70
1	Piristan			75	15 hane	75
2	Buluntulu			180	36 hane	180
3	Bahçe Ovası		6	420	84 hane	426
4	Bayram Ovası		6	420	84 hane	426
5	Arazlı			350	70 hane	350

3. Valandovo bölgesinde Türk köylerinin yok oluş sebepleri

Valandovo bölgesinde Türk köylerinin yok oluş sebeplerinin hiç şüphesiz en başında göçler gelmektedir. Osmanlılardan sonra ciddi manada kitlesel göçler yaşanmış ve köyler kimsesiz kalarak yok olmaya mahkum kalmıştır. Bölgedeki Türk köylerinin yok oluş sebeplerini incelerken aslında göçün sebeplerini incelemekle yüz yüze gelmekteyiz. Bölgedeki göçün ve dolayısıyla yok oluşun sebeplerini arasında kısaca şunları söylemek mümkündür.

Osmanlı devletinin yıkılarak bölgeden çekilmesi, 1931'de çıkan Zirai Islahat Kanunuyla zorunlu ve bedelsiz olarak Türklerin arazileri ellerinden alınması, Tito döneminde blok tutup kooperatif kurma bahanesiyle bölgedeki Dedeli, Çeştova, Tatarlı gibi Türk köylerinin verimli tarlalarına devlet tarafından el konulması, 1948 yılında Tito döneminde bölgede büyük oranda hayvancılık geçimlerini sağlayan Türklerin hayvanlarına devlet tarafından el konulması (keçi toplatılma kanunu meselesi), 1952 yılında Türkiye ile Yugoslavya arasında imzalanan 'Serbest Göç' anlaşması, Komünist dönemde dini yasaklar ve baskılarla bölgedeki camilerin kapatılmaya yüz tutması ve bölgenin dini eğitimden tamamen mahrum kalması, ekonomik sorunlar, göçmenlere geri dönüş yolunun halen kapalı olması, Bölgedeki Türklerin daha iyi yaşama arzusuyla Türkiye'ye göç etme isteği, Osmanlıdan sonra bölgede faaliyet gösteren çetelerin Türk köylerine baskın ve zulümleri. (Osmanlıdan sonra Valandovo bölgesine hakim olan çetelerin/komitaları bölgedeki pek çok Türk köylerine baskınlar yapmış ve köylülerin göç etmesine neden olmuşlardır. Çeteler, Valandovo bölgesindeki Baraklı, Koşarka, Kayalı, Karaoğulları, Sobru, Kavuskova, Pazarlı, Hasanlı, Veyselli, Urgancılı, Voloves, Ekimçe vb. köylerine katliam için ani baskınlar yapmış, Türkler sofralarını yerde bırakarak bir gecede köylerini terkederek Türkiye'ye kaçmışlardır. Bir gecede boşalan ve terkedilen Türk köyleri zamanla yok olmuştur.) ve Balkan savaşları ve 2. dünya savaşları sırasında Valandovo bölgesinin askeri geçiş noktalarından olması ve bölgede savaş ve çatışmaların yaşanması göçleri tetiklemiştir.

B.VALANDOVO BÖLGESİNDE YOK OLAN TÜRK KÖYLERİ

1.Valandovo Merkezi:ValandovomerkezindeTürklerle Makedonlar karışık yaşıyorlardı. Yaklaşık 60 hane kadar Türk ailesi yaşıyordu. Valandovo merkezinde Osmanlı döneminde yapılan tarihi bir cami vardı.(resim-4,5,6) Caminin yaklaşık 25 metrelik bir de minaresi vardı. 1912 ve 1955 yıllarında Valandovo merkezindeki Türkler göç etti. Günümüzde Valandovo'da 20 hane kadar Türk ve müslüman ailesi yaşamaktadır. Osmanlı camisi ise yıkılmış yerine bina yapılmıştır. Valandovo merkezindeki çeşmenin cami çeşmesi olduğu ifade edilmektedir.

Resim- 4

resim-5

resim-6

2. Göleli köyü: Valandovo-Udova köyünden geçtikten sonra sağ tarafta kalan ve Valandovo'ya 13 km uzaklıkta olan Göleli köyü yok olan Osmanlı Türk köyleri arasındadır. Köyün 1952 yıllarında yaklaşık 10-15 hane kadar olduğu anlatılmaktadır. 1952 yılından sonra başlayan göçlerle köy kısa sürede boşalmış ve bitmiştir. Göleli'den Molla Mustafa 1940 li yıllarında Valandovoda belediye başkanlığı yapar. Köyün üst tarafında köşede cami vardır. (resim-7) Caminin 10-15 metrelik bir minaresi vardır. 1945lerde caminin ibadete açık olduğu ve minaresinin durduğu ifade edilir. Caminin avlusunda çınar ağacı ve bir kaç ağaç vardır.(resim-8) Yazın köylüler bu ağaçların altında otururlar sohbet ederler. Caminin mektepli okumuş yaşlı bir hocası vardır. Meyit taşı (musalla) caminin avlusundadır.Mezarlık köyün girişindedir.Köyde 2-3 tane çeşme vardı. Çeşmelerden birisi caminin yanındaydı. Günümüzde hiç kimsenin yaşamamadığı Göleli köyündeki evlerin ve caminin kalıntıları halen bellidir.(resim-9)

Resim-7

resim-8

resim-9

3. Arızlı köyü: Arızlı köyü Valandovo'ya yaklaşık 14 km mesafededir. Göleli köyünün 1 km kadar hemen yukarisındadır. (resim-10) Göleli'ye göre daha büyük olan Arızlı köyünün 1950'li yıllarda 20-30 hane kadar olduğu ifade edilir. Derenin batı tarafında uzun uzadıya tek yakada kurulan köyün karşı yakası sarp tepeliktir. Bu yüzden burada evler yoktur. Köyde halen evlerin temel ve duvar yığıntıları durmaktadır. Köyün çıkışında üst kenarında büyük dereye akan küçük derenin kenarında cami vardır.(resim-11) Caminin yeri çapa kürekle düzeltilerek daha düzgün hale getirilmiştir. Caminin 8-10 metrelik minaresi varmış. Caminin 1950'lerde 40-45 yaşlarında bir hocası varmış. Cami büyük yapılmıştır. Caminin duvarları kible tarafında doğru oldukça uzundur. 4 tane odası olan caminin yatak, yorgan ve ağaçtan krevetinin olduğu bir misafir odası vardır.Caminin yer yer 2 metre yükseklikteki duvarları ve yerindeki taş yığınları halen durmaktadır.Köyün üst tarafında köylülerin oturup sohbet ettiği bir meydanı vardır. 1952 yılından sonra köyde göç yaşanmış ve kısa sürede köyde kimseler kalmamıştır.Tarlalar köyden uzak yerlerdedir. Dağ, dere, orman içinde olan köyün geçim kaynağı ağırlıklı olarak hayvancılıktır. (resim-12) Deredeki çeşmeden kaplıca suyu tadında ekşi su akmaktadır. Çeşme 1996 yılında yenilenmiştir. Köyün mezarlığı üst taraftadır. Dedeli'den Fikriye Asanova 1970'lerde Arızlı köyüne ot toplamak için gittiklerini, köyde ayakta kalan tek bir evde bir kaç gün kaldıklarını, ot topladıktan sonra beygirlere yükleyip Çepelliye gittiklerini ifade eder.

Resim-10

resim-11

resim-12

4. Karaelezli (karaellezi-Karaalash): Karaelezli köyü, Göleli ve Arazlı köyünün yukarısında Valandovo'ya yaklaşık 16 km mesafede eski bir Türk köyüdür. (resim-13,14) Köyde 1950'lerde 5-10 hane kadar ailenin yaşadığı ve camisinin halen açık olduğu anlatılmaktadır. Tek odalı cami aynı zamanda misafir odası olarak da kullanılmıştır. Köye uğrayan avcıların bu camide misafir olduğu ifade edilmektedir. Her ne kadar Karaelezli köyü bölgesinde av yasak olsa da avcılar kaçak olarak ava çıktıkları söylenir. Köyün altında 2 dönüm kadar mezarlığı vardır. Mezarlığın olduğu bölgeye yan tarla derlerdi. Karaelezli köyünde kolera-veba gibi bulaşıcı bir hastalığın hüküm sürdüğü ve köylülerin bu bulaşıcı hastalıktan öldüğü bu yüzden köyde nüfusun bitme noktasına geldiği anlatılmaktadır. Günümüzde Karaelezli köyünde yaşayan hiç kimse yoktur. Köydeki ev ve caminin harabeleri neredeyse belli olmayacak derecededir. (resim-15)

resim-13

resim-14

resim-15

5. Ekşisu köyü: Ekşisu köyü Karaelezli köyünün yukarısında olup Başılı ve Baraklı köyü ile üçgen konumunda yer alır. Köyün 10-15 hane kadar olduğu anlatılır. 1912 yılında Todor Hristov Simovski tarafından hazırlanan tarihi haritada Ekşisu köyünde 1912 yılında hiç bir ailenin yaşamadığı gösterilmektedir. Köyün daha önceden göçlerden dolayı bittiği görülmektedir. 1950'li yıllarda köydeki evlerin yıkık duvarlarının halen durduğu anlatılır. Köyün küçük bir camisi ve 5-6 metrelik bir minaresi vardır. Caminin duvar taşları 1950'lerde durmaktadır. Yine bu yıllarda kar ve yağmurlardan dolayı minare yıkılmış, Baraklı köylüleri bir çukur açarak minarenin taşlarını bir cenazeyi mezara gömer gibi gömmüşlerdir. Köyün mektebinin olmadığı ifade edilmektedir. köyde köyün adının verildiği ekşi suyun (kaynak suyunun) aktığı bir çeşme vardır. Avcıların ve bölgeye gelenlerin bu çeşmeden su içtikleri hep anlatılır. Ekşisu köyü dışında bölgede ekşisu adıyla anılan iki çeşme daha vardır. Bu çeşmelerin olduğu yerlerde köy yeri yoktur. Bazen bu farktan dolayı ekşisu diye bir köy

yoktur diyenler bile olmaktadır. Ancak tarihi haritada bu köyün adının açıkça yazılması ve 1950'lerde bu köyü ziyaret edenler köyün camisi, minaresi ve ev kalıntılarını görüp anlatması bu köyün varlığının en büyük kanıtlarıdır. Günümüzde köy yeri tarlaya çevrilmiş ve burada Makedonlarca bir avcı evi yapılmıştır. Bu evi ziyaret ettik bize balık ikram ettiler. (resim-15 ve 16)

resim-15

resim-16

6. Kavuskova (Kaluskova) köyü: Kavuskova köyü, Kalkova köyü ile Udova köyü arasında olan ve günümüzde Gorno Maale olarak adlandırılan eski Türk köylerinden biri olup Valandovo'ya 11.5 km mesafededir. 1912'lerde yaklaşık 800 hane olan ve bölgenin en zengin Türk köylerinden biri olan Kavuskova köyü balkan savaşları sonunda 1912'lerde toptan göç etmiştir. Günümüzde Kavuskova'da Türkler yaşamaz. (resim-17) Köyün adı değişmiş Gorno Maala olmuştur. (resim-18) Burada Makedon aileler yaşamaktadır. Kavuskova köyünün büyük camisinin ve uzun minaresinin olduğu anlatılır. Caminin yeri halen bellidir. (resim-19) Bu köyde Molla Destan'ın hikayesi meşhurdur. 1912 yıllarında Molla Destan ile Pirava köyünden Sava adlı hristiyan bir kız birbirine aşık olurlar ve evlenirler. 2 çocukları olur. Birinin adı Bekirdir. Molla Destan 1912 yıllarındaki karışıklık döneminde çeteler tarafından öldürülür. Molla Destan öldürülünce çocuklarını amcaları alır Türkiyeye göç ederler. Türkiyede Heybeliada'ya yerleşirler ve orada yaşarlar. Hanımı Sava Hanımı da Makedon kardeşleri Pirava'ya götürürler. Sava hanım Pirava'da bir Makedonla evlenir ve 4 çocuğu olur. Bekir 1970'lerde Makedonya'ya annesini aramaya gelir. Pirava köyüne varır ve annesini bir yabancıya sorar. Böyle birini tanırmısın der o da "Evet tanırım o benim annemdir" der ve evine götürür. Bekir ilk önce kendini tanıtmaz, annesiye sohbet ederler sonra oğlu olduğunu anlayınca birbirlerine sarılırlar. Bekir Bey daha sonra 3 defa daha annesini ve üvey kardeşlerini ziyarete gelir. Halk hikayelerini bir kitapta toplayan bir Makedon yazar

kitabında Molla Destan'ın da hikayesinden bahseder ama kastılı olarak Molla Destan'ın Sava'yı zorla tehditle kaçırıp evlendiğini yazar. Bölgede bu hikayeyi bilen herkes Molla Destan ile Sava'nın birbirini severek evlendiğini söylerler. Dedeli'den Tayip Tahir, o yazara " Neden bile bile yanlış yazıyorsun Molla Destan'ı kötülüyorsun" diye sorduğunda o "şimdi yanlış ama 50 yıl sonra kitabı okuyanlar benim dediğim gibi inanacaklar." der. Sava Hanıma kitapta Molla Destan seni zorla kaçırmış diyorlar ne diyorsun diye sorduklarında "Onlar yanlış yazmış ben gençken aynaya her baktığımda kendimi Molla Destan'ın kucagında hissedirdim" diyerek Molla destanı ne kadar çok sevdiğini ve o yazarın yanlış yazdığını söylemiştir.

resim-17

resim-18

resim-19

7. Başılı köyü: Başılı köyü, Baraklı köyü ile Plavuş köyü arasında eski bir Türk köyüdür. Valandovo'ya yaklaşık 20 km mesafededir.(resim-20) Köye patika yolla gidilebilir.Daha önceleri yaklaşık 60 hane olan köyde 1950'lerde 10-15 hane kalır.1912'lerde çetelerinin zulmünden dolayı köydekilerin çoğunun göç ettiği anlatılır. Köyün ortasında cami vardır.(resim-21ve 22) İki katlı olan caminin taştan yapılmış küçük bir minaresi vardır. Camide en son imamlık yapan Bahçebosu tarafından gelen bir hocaefendidir. 1950'lerde cami ibadete açıktır ve içinde namaz kılınır. Caminin yanında 2 çeşme ve yaklaşık 15 metre derinliğinde bir bunar (su kuyusu) mevcuttur. Yazın çeşmeler kuruyunca bu bunardan su alınır. Köyün üst tarafında Pazar yolu denilen mevkinin yanında küçük bir mektep vardır. Başılı köyündeki çocuklar bu mektepte Türkçe eğitim görürler.Mezarlık köyün alt tarafındadır. Bu mezarlıkta Osmanlıca yazılı tarihi mezar taşları vardır. Cenaze namazlarının kılındığı meyt taşı mezarlığın içindedir. En son köyde Şaban Ali, köyün muhtarı Feyzullah, Abulhalim, Soko Hüseyin, İbrahim Molişev, Mustafa İbrahim, Ali Tahir, Ruşid Sinan, Nanni Osman, Muto (Mustafa) dede, Muto (Mustafa) Kavas,

Ali İbrahim gibi aileler yaşar. 1970'lerde köyde hiç kimse kalmaz herkes göç eder. Başılı'dan Türkiye'ye göç edenlerin daha çok Aydın Söke taraflarına gittikleri anlatılır. Türkiye'ye gidemeyenlerin bazıları da Başılı'dan Kalkova köyüne taşınmıştır. Başılı köyünün tarlaları köye biraz uzaktır. Günümüzde hiç kimsenin yaşamadığı Başılı köyünde caminin evlerin kalıntıları halen durmaktadır.

resim-20

resim-21

resim-22

8. Baraklı köyü: Baraklı köyü Başılı köyünün hemen yukarısında yer alır. Valandovoya uzaklığı yaklaşık 22 km mesafededir. (Resim-23) Köyün 1912'lerde 150 hane olduğu ve büyük bir köy olduğu anlatılır. 1912'lerde köyde büyük göç olur. 1950'li yıllarda köy 40-50 hane kadardır. 1960'lı yıllarda ise köy tamamen boşalır ve kimseler kalmaz. Türkiye'ye göç edenler Aydın Söke, İzmir Selçuk taraflarına yerleşirler. Köyün 2 tane camisi vardır. Caminin birisi minareli diğeri ise minaresizdi. İki cami arasında yaklaşık 300 metre mesafe vardır. Minareli caminin misafir odası vardır. Avlusunda ise insanların oturup sohbet ettiği bir oturma yeri vardır. Camide Hafız İbrahim Hoca ve Mehmed Aliev Hoca en son hocalık yapanlardır. Mehmed Hoca Dedeli'den Ahmed Abdul'un hanımı Fatime teyzenin babasıdır. 1950'lerde cami ibadete açıktır. 1929 doğumlu Kalkova'da yaşayan Ali Karaelmaz dede gençken 1950 senelerinde arkadaşları ile ava çıktıklarında Baraklı'ya uğrayıp çeşmede abdest alıp camide namaz kıldıklarını ifade eder. Göçlerden sonra cami sahipsiz kalır ve yıkılır. Dedeli'den Fikriye Asanova 1968 yılında camii minaresinin bütünüyle ayakta durduğunu ifade eder. Günümüzde 4 metre yüksekliğindeki minare kalıntıları ve caminin duvar kalıntıları durmaktadır. (resim-24) Caminin yanında 2 tane çeşme vardır. Çeşmenin biri iki oluklu diğeri tek olukludur. Caminin bitişiğinde yukarı tarafında köyün mektebi vardır. İki Öğretmenin görev yaptığı bu mektepte Türkçe eğitim verilir. Mezarlık köye yakındır. Mezarlıkta Osmanlıca yazılı bir çok mezar taşları halen durmaktadır. (resim-25) Mezarlığın girişinde sofr

şeklinde meyit taşı vardır. Köyün çıkışında iki su bunarı halen durmaktadır.(resim-26) Baraklı köyü Avcıları ile meşhurdur. Kara Ahmet meşhur avcılardandır. 1950'li yıllarda Baraklı'dan meşhur Süleyman Pehlivan vardır. Süleyman Pehlivan 1956 yılında köylüleri gibi kendisi de İzmir Selçuk'a göç eder. Süleyman pehlivanın Selçuk'ta güreşe devam ettiği ve her yıl Edrine'deki Kırkpınar güreşlerini katılıp güreştiği anlatılır.

Resim-23

Resim-24

Resim-25

Resim-26

9. Plavuş köyü: Plavuş köyü Kalkova köyünün yukarı tarafındadır. Valandovo'ya 20 km mesafededir. Köye patika yolla ulaşılabilir. Plavuş 1900'lü yılların başında bölgenin en büyük Türk köyüdür.(resim-26) 1912'de nüfusu 1000'dir. 1918'de toplu göç olur. 1950'lerde köyde 30 hane kalır. Plavuş'tan Kalkova'ya göç eden yaklaşık 10 hane vardır. Plavuş'tan göç edenler daha çok Selçuk,Aydın-Tepeköy ve İstanbul'a yereşmişlerdir.(resim-27)Köyde yaşayan en son aile olan Ali ve Mustafa Karaelmaz ailesi 1968 yılında Kalkova'ya taşınır. Böylece 1968 yılında Plavuş köyü tarihe karışmış olur. Köyde Osmanlı döneminden kalma tarihi caminin duvarlarının bir kısmı ve minaresinin 10 metrelik bölümü halen durmaktadır.(resim-28) Camide en son Kızıdoğan köyünden Sütçü İbrahim Hoca imamlık yapar. Camide çok sayıda Arapça ve Osmanlıca eski kitapların olduğu ancak bunların zamanla kaybolduğu anlatılır. Caminin yanında köyün mektebi vardır. 1970 li yıllarda Plavuş okulun çatısının malzemeleri Udova köylülerince alınmış ve orada belediye binasında kullanılmıştır. Plavuş köyü okulun duvarları hala durmaktadır. Köyde osmanlıdan kalan ve hala akan 2 çeşme vardır. Recebin çeşmesi ve Paşalının çeşmesi. Köydekalıntıları duran 2 tane su değirmeni vardır. Plavuşun tarlaları Dıngıl köyü yerindedir. Köyde sarıçubuk üzümü meşhurmuş. 1940'lı yıllarda Valandovo belediye başkanlığını Plavuş'tan birisidir.Plavuş'ta günümüzde hiç kimse yaşamaz. Üst kısmı yıkılısada uzun minaresi uzaklardan görülmektedir. Mezarlığında Osmanlıca yazılı bir çok mezar taşları halen durmaktadır.(resim-29)

resim-26

resim-27

resim-28

resim-29

10. Terzili köyü: Terzili köyü Pirava köyünün yukarısında olup Valandovo'ya 10 km mesafede eski bir Türkköyüdür. Kalkova'dan köye traktörle ulaşmak mümkündür. Terzili köyü göçten önce 60 hanedir. 1952 yıllarında göç başlar ve 1960 yılına gelindiğinde köyde kimse kalmaz. Cami köyün orta yerindedir. Caminin kalıntıları ve bazı evlerin kalıntıları halen durmaktadır. (resim-30 ve 31) Caminin minaresi yoktur. Ezan okumak kullanılan ezan taşı caminin hemen önündedir. Köyün altındaki çeşme halen akmaktadır. Mezarlık köyün sol tarafındadır. Meyit taşı ise cami önündedir. Günümüzde burda bir Makedon hayvan beslemektedir. (resim-32)

resim-30

resim-31

resim-32

11. Ayranlı köyü: Ayranlı köyü Terzili köyünün hemen aşağısındadır. Pirava köyünden 3 km mesafedeki Ayranlı köyüne traktör yoluyla ulaşmak mümkündür. Ayranlı Valandovo'ya yaklaşık 10 km mesafededir. Köy 1912 yıllarında göç vermeye başlar. 1953 yılında köyde 9 hane kalır. Bunlar Atiye nene ve oğlu Mehmet, Mümin aga, Hacer nene ve oğlu Hüseyin, Süleyman aga ve babası Hasan aga, Enver aga, Enverin abisi, Selman aga, Hüseyin aga (ramazan davulcusu) ve Demir aga aileleri yaşar. 1954'te tekrar göç başlar ve 1955 yılında köyde kimse kalmaz. (resim-33) Ayranlı köylüleri İzmir Torbalı ilçesi Tepeköye göç ederler. Günümüzde Ayranlı köyünde yaşayan yoktur. Köyün girişinde harmanlık yerinin çaprazında yolun sağında köyün camisi vardır. Cami 1950 yıllarında hocasız kaldığından okula çevrilir ve okul olarak kullanılır.

1950 yıllarında okulda Terzili köyünden Kazımın Ali öğretmenlik yapar. 1952-1953 yıllarında okulda Dedeli köyünden Tayip Tahir öğretmenlik yapar. Bu dönemde 23 öğrenci vardır. Terzili köyünden de öğrenciler burada okur. Bu okulda son öğretmenlik yapan ise 1954 yılında Nuri öğretmendir. 1950 yıllarında okul olarak kullanılan camiden günümüzde bir eser kalmamıştır. Tek odalı yapılmış olan cami yıkılmış, kalıntıları dahi götürülmüş ve cami yeri Makedonlar tarafından meyvelik bahçesine çevrilmiştir.(resim-34)Günümüzde köyde evlerin taşları dahi sökülüp götürülmüştür. Köyde adeta taş üstünde taş kalmamıştır. Bunun sebebi yakın köylerdeki Makedonların ev ve yapı yapmak için Ayrınlı köyündeki evlerin taş, kiremit ve ağaçlarını alıp götürmesidir. Köy yerini tamamen çalılıklar ve dikenlikler kaplamıştır. Burayı bilmeden rehbersiz gelen birisi burada bir köyün olduğunu anlayacak bir şey bulamaz ve burasının bir köy olduğuna inanamaz. Günümüzde Ayrınlı köyünde Avcılar kulübünün yaptığı bir piknik alanı vardır. Heryıl burada kutlamalar yapılır. (resim-35)Köyün eski çeşmesi de bu avcı kulubunce yenilenmiştir. (resim-36)

(resim-33)

(resim-35)

(resim-36)

12. Veyselli köyü: Veyesli köyü Pirava köyünün hemen yukarisındadır. Valandovo'ya 6.5 km mesafededir. Veyselli köyü 1952 yıllarında 20 hane kadardır. Bu yılda göç başlamış ve köyde kısa zamanda hiç kimse kalmamıştır. Veyselli köyünün camisinin yeri bilinmemektedir. Hatta caminin olmadığı camiye Terzili köyüne gidildiği anlatılmaktadır. Ancak veyselli köyünde caminin olduğu kanaatindeyiz. Günümüzde Veyselli köyünde hiç kimse yaşamaz. Balkan savaşları sırasında çetelerin baskınına uğrayan Veyselli köyünde yaklaşık 60 kişinin öldürülüp köydeki bir bunara (su kuyusuna) atıldığı ve köyde bir kıyım yapıldığı anlatılmaktadır.

13. Dıngıl köyü: Kalkova köyünün yaklaşık 6 km üstünde bir köydür. (resim-37) Köye traktör yoluyla ulaşmak mümkündür. 10-15 haneli bu küçük köyün 1912 de battığı anlatılır. Başılı'dan Kalkova'ya gelen Abdulhamit Aga'nın dedeleri dıngıl köyündendir. Köyde bazı evlerin temel taşları halen durmaktadır. Caminin nerde olduğu bilinmiyor. Köyün meydanı şuan tarla olmuştur. Köyün kestaneleri meşhurdur. Köyün girişindeki mezarlıklıkları dikenlikler kapladığından içine girmek zordur. Köyün alt tarafında çok verimli tarlaları vardır. (resim-38) Köyün yanında bol suyu olan bir dere vardır. (resim-39)

(resim-37) (resim-38) (resim-39)

14. Uğurlu köyü: Kalkova ile Plavuş köyü arasında eski bir Türk köyüdür. 10-15 hane kadar olduğu ifade edilen köy 1912 yılından önce yok olan Türk köyleri arasındadır. Köyde evlerin taş yığınları halen durmaktadır. (resim-40) Köye keçi yoluyla yürüyerek ancak gidilir. (resim-41) Caminin nerde olduğu bilinmemektedir. Anlatıldığına göre köyde kolera, veba gibi bir bulaşıcı hastalık çıkmış ve köylülerin hepsi bu hastalıktan ölmüştür. Hastalıktan insanlar ölünce köyden kaçan iki kız Plavuş'a giderken köyün üstünde ölür ve öldüğü yere defnedilirler. Buraya kızlar mezarlığı denilir ve halen burası bölgedeki insanlar tarafından bilinmektedir. 1975 li yıllarda köyün meydanı ve içi tarla iken günümüzde çalı ve dikenlikler sarmıştır. Köyde günümüzde yaşayan yoktur. (resim-42)

(resim-40)

(resim-41)

(resim-42)

15. Çeştova köyü: Çeştova, Valandovo bölgesinin en güzel ve en bereketli topraklarına sahip bir Türk köyüdür. Valandova'ya yalnızca 4 km uzaklığında olup doğusunda Dedeli köyü, güneyinde Kızıldoğan köyü bulunmaktadır. Çeştova konumu itibariyle çok stratejik konumdadır. Tito döneminde köyün tarlalarına devlet tarafından blok tutularak el konulur. Çeştova Osmanlı döneminde anlatıldığına göre ağaların beylerin olduğu zengin bir köydür. Osmanlının son döneminde Çeştovanın en büyük ve zengin kişisi Cemal Bey'dir. Cemal Bey Doyran'da ikamet eder ama Çeştova arazisinin çoğunun sahibi O'dur. Çeştova'da Cemal Bey'in topraklarında işçi olarak çalışan çok sayıda Hristiyan çingene aileleri de yaşar. Cemal Bey yaz sonunda işler bitince hasat zamanında işçilere para vermek için Doyran'dan kalabalık bir heyetle davul zurna eşliğinde Çeştova'ya gelir. Çok büyük karşılama olur. Cemal Bey işçilere paralarını dağıttıktan sonra köyde büyük bir eğlence tertip edilir. Davullar, zurnalar, halaylar, oyunlar, güreşler birbiri ardındadır. Osmanlı devri bittiğinde ise Çeştova'da yaşayan Türkler Türkiye'ye göç eder. 1950'lerde 13 hane kadar Türk ailesi ve ondan daha fazla olan Hristiyan çingene aileleri Çeştova'da ikamet eder. Fakat 1950'lerden sonra tekrar göç başlar ve Çeştova'da hiç kimse kalmaz. Çeştova'da bir ara Arnavut bir aile kalıp hayvanat besler ama o da daha sonra köyü terkeder. Çeştova'da en son göç eden Türk ailesi Cemal amcanın babasıdır. Çeştovanın camisi neredeymiş o kadar araştırıp soruşturmamıza rağmen bulamadık. Osmanlı döneminde köyün mutlaka camisi vardır. Ama 1912 yıllarında köy boşaldıktan sonra muhtemelen camide yıkılıp gitmiştir. 13 hane Türk ailesinin yaşadığı 1950'lerde köyde cami yoktur. Bu dönemde yaşayan Türkler camiye Kızıldoğan köyüne giderler. Bu yüzden halen Çeştovanın camisi yok olarak bilinir. Çeştovanın tarihiyle ilgili anlatılan bir hikaye vardır. Osmanlı döneminde Çeştovada yaşayan bir bey vardır. Beyin de güzel üç kızı, yiğit bir oğlu ve bir de çobanı vardır. Çoban beyin ortanca kızına aşık olur ama bir türlü aşkını söyleme cesareti gösteremez. Bey Çeştova'da bir güreş turnuvası düzenler. Bölgenin nice pehlivanları bu güreş müsabakasına katılırlar. Beyin oğlu da güreşçidir. Bir bir rakiplerini yaner ama baş pehlivana gelince beyin oğlu başpehlivana yenilir. Oğlunun yenilgisine çok üzülen Bey güreş yaptığını bildiği çobana döner derki "Çoban bu başpehlivani yen sana istediğin kızımı vereyim." Fırsat bu fırsattır. Çoban derki "Beyim ben senin ortanca kızını isterim. ama kızın şöyle boş büyük bir

tepsi getirsin güreş meydanının şu köşesinde dursun" der. Bey: "Büyük tepsiyi sen ne yapacaksın" der. Çoban "Ben ne yapacağımı bilirim." der. Çobanla başpehlivan güreşmeye başlarlar. Çoban, Bey'in kızına kavuşmak için aşkından yanar durur. Mutlaka bu başpehlivanı yenmelidir. Aşkından dolayı hırslanıp deliye dönen çoban, başpehlivanı, güreş meydanının köşesine doğru yavaş yavaş çeker. Sonra parmaklarını bir ok gibi yapıp başpehlivanın göğüs boşluğuna sertçe sokar ve başpehlivanın göğsünü yarıp ciğerini bir çırpıda çıkarıp tepsiye koyar. Başpehlivan ölür. Çoban beyin kızına kavuşur. Bu hikaye ne kadar doğru bilmiyoruz ama ihtiyarlardan dinleyen büyükler bu hikayeyi anlatırlar. Çeştovada günümüzde bir kaç evin harabesi kalmıştır.(resim-43) Osmanlı döneminden kalma tarihi çınar ağacı bütün haşmeti ve heybetiyle ayakta durur ve Çeştova'nın sembolü haline gelmiştir. (resim-45) Türklerin sahip olduğu Çeştova'nın verimli tarlalarına Tito döneminde el konulur ve blok tutulur. Türklerin arazileri ellerinden alınır. Şimdilerde ise bu verimli toprakların çoğunu Hristiyanlar tutmaktadır. Çeştovadaki ayakta kalan son eski evi ise Kızıldoğan'dan Hüseyin-Tahir kardeşler tutar ve bu eski evde hayvanat için ot yığınlarını depolarlar. Çeştova'da az da olsa Kızıldoğan ve Dedeli'den bazı ailelerin tarlaları, üzüm bağları, meyvelikleri vardır. (resim-45) Çeştova'nın çeşmesi köyün altında ve biraz uzaktadır. Ayrıca Tahir ve Hüseyin kardeşler tarlalarının başında su kuyusu vurarak bir çeşmeye de sahip olmuşlardır. Köyün eski mezarlığı köyün altında olup mezarlığa el konulmuş ve sürülerek üzüm asmaları haline getirilmiştir. Mezarlıktan bir eser kalmamıştır. Çeştova'nın güzel, bol ve verimli toprakları vardırki ne ekirse yetişir. Elma, kayısı, erik, üzüm, kiraz, vişne, armut, incir, nar, trabzon hurması, domates biber, mısır, lahana, yeşillikler, paptates, kavun karpuz, soğan sarımsak, buğday, arpa gibi çok çeşitli ürünler yetiştirilebildiğinden Çeştova sözünden hareketle Çeştova dendiği tahmin edilmektedir.

(resim-43)

(resim-44)

(resim-45)

16. Eski Sobru (yukarı sobru- Gorno Sobri) köyü: Valandovo'ya bağlı iki tane Sobri vardır. Biri Hristiyanların yaşadığı DolnoSobri diğeri Türklerin yaşadığı GornoSobri(Eski Sobru) yok olan Türk köylerindedir. Günümüzde Sobri denince Hristiyanların yaşadığı ve sadece Sobri olarak bilinen köy kalmıştır. Türklerin yaşadığı ve tarihi haritalarda Gorno Sobri olarak geçen köy günümüzdeki Sobri köyünün hemen yukarısında 2 km mesafede, Çalıklı köyünün karşı yamacında, yüksek çınar ve meşe ağaçlıklarının dibinde bulunmaktadır. Osmanlıların Makedonya'dan çekildiği o karışkanlık döneminde 1912'li yıllarda Gorno Sobri'de yaşayan Türkler bir gecede köyü terkederek can korkusuyla kaçarlar. Köyde ani göçten dolayı kimse kalmaz. Dedeli köyünde anne babası GornoSobri'den olanlar vardır. Onların anlattıkları hatıralar köyde yaşanan bir gecede yapılan ani göçlerin doğruluğunu kanıtlamaktadır. Dedeli'den Ahmet Abdul'un hanımı Fatime Teyzenin nenesi Refiye nene aslen Eski Sobru'ludur ve ailesiyle beraber Eski Sobri'de yaşar. O dönemde Refiye nene Kızıldoğan köyüne akrabalarına hasta ziyaretine gider. Bir kaç gün Kızıldoğan köyünde kalır. Ziyaretini tamamladıktan sonra tekrar köyüne Eski Sobru'ya döner. Ama bir de ne görsün köyde herkes bir gecede kaçmış, göç etmiş köyde yaşayan kimse kalmamıştır. Bunun üzerine tekrar Kızıldoğan köyüne akrabalarının yanına gider ve artık orada yaşamaya başlar. Dedeli'den Kazım Ruşidov'un hanımı Fatime teyzenin annesi Hayriye nene de aslen EskiSobru'ludur. Hayriye nenenin annesi ölür ve öksüz kalır. Köye galiba Sırp askerleri gelir ve köyde kalan Hayriye nenenin babasını askere zorla götürürlər. Adam "Benim bebeğim var annesi ölmüştür bakacak kimsesi yoktur" dediye de fayda vermez. Babası bebeğini kucağına alır ve askerlerle beraber yola çıkarlar. Çalıklı köyü ile Valandovo arasındaki yola geldiklerinde "Beni bu askerler götürüyor benim başıma ne gelecek belli değil, şu yavrumu (hayriye neneyi) yolun kenarına koyayım da yoldan geçen Türkler bu bebeği bulurlar sahip çıkarlar" diye düşünerek bebeği yol kenarına koyar. Bebek orda yolun kenarında bir zaman bekler, kaç saat, kaç gün orda kalır bilinmez. Sonra yoldan geçen Türklerden biri bir bebek sesi işitir ve bebeği alır ve kim olduğunu araştırır. 3-4 ay bebege baktıktan sonra bebeğin kim olduğunu öğrenirler ve dayısına verirler. Hayriye sonra büyür evlenir ve çocukları olur.

Eski Sobru'ya traktör yoluyla Sobri veya Çalıklı köyünden ulaşmak mümkündür. (resim-46) Köyün Çalıklı yolundan girişinde sol üst tarafta camisi vardır. Caminin temel duvarları ve taş yığınları yarım veya bir metre kadar yüksekte halen durmaktadır. (resim-47) Caminin batı ve güney cephesinde geniş meydanlığı vardır. Köyde bazı evlerin temel taşları halen belirgindir. Köyün yukarısında çınarların altında su kaynağı vardır. Bu su kaynağını günümüzde Sobri köyü kullanmaktadır. Köyün tarlaları Çalıklı yönünde aşağı taraftadır. Çok verimli güzel tarlaları vardır. Köyün Sobri tarafından girişinde bir çeşme vardır ki suyu halen akmaktadır.(resim-48) Köyün altında Bahçebosu köyünden gelen koca dere denilen dere vardır.(resim-49) Köyde günümüzde caminin ve bazı evlerin kalıntıları dışında pek bir şey kalmamıştır.

(resim-46)

(resim-47)

(resim-48)

(resim-49)

17. Buluntulu köyü: Buluntulu köyü Bahçebosu köyünün yaklaşık 4 km yukarısında, Valandovo'ya 17 km mesafededir. 1912yılarında 300 nüfuslu olan köyün nüfusu bu yıllardaki karışıklıklar sebebiyle olangöçten dolayı hızla azalır. 1950 ile 1990 yılları arasında köyde 8-11 hane yaşar. Köyde en son Halil Hüseyin ailesi 1992 yılında Bahçebosuna göçünden sonra Buluntulu köyünde yaşayan kalmamıştır. (resim-50) Cami köyün yukarı kısmında olup 2 odası vardır.Bir odası misafirhane olarak kullanılmış. Köyün esas yerleşim yeri yukarı tarafta olan kısımdır. Son dönemde 10 hanenin yaşadığı bölüm köyün alt kısmıdır. 1955 yıllarında cami yıkık durumdadır. Cami yıkık olduğundan burada yaşayan Hüsrev Hoca ve köylüler bayram ve cuma namazlarını kılmak için Bahçebosu köyü camiine giderler. Caminin duvar kalıntıları halen durmaktadır. (resim-51) Köyde okul olmadığından çocuklar yine Bahçebosu okulunda okumuşlar, yaz kış yürüyerek gidip gelmişlerdir. Günümüzde kimsenin yaşamadığı Buluntu köyünde, Bahçebosu ve koçullu köyünde yaşayanlar hayvan otlatmakta, bazı tarlalarında tütün ekmektedirler. Köyün çeşmesi halen akmakta (resim-52), cami ve evlerin kalıntıları durmaktadır. Ancak evlerin taşları çeşitli ihtiyaçlardan dolayı başka köylüler tarafından

götürüldüğünden köydeki çoğu evlerin taşları dahi kalmamıştır.

(resim-50)

(resim-51)

(resim-52)

18. Bayrambosu köyü: Bayrambosu köyü göç sebebiyle boşalıp harabe haline gelen Türk köylerinden biridir.(resim-53) Valandovo'ya 17 km mesafede olan Bayrambosu köyüne Bahçebosu köyü yolundan gidilmektedir. Köyün ortasında bulunan caminin günümüzde çatısı yıkılmış ancak duvarları halen ayakta durmaktadır. (resim-54) Caminin mütevazi mihrabı hala görünmektedir. Minaresi olmayan camide ezanlar cami önündeki ezan taşından okunmuştur. Köyün okulu yıkılmış durumdadır. Günümüzde hayvan barınağı olarak yapılan bir yer vardır ve burada hayvan bakılmaktadır.(resim-55) Köyün mezarlığında Osmanlıca yazılı tarihi mezar taşlarının olduğu ifade edilmektedir.

(resim-53)

(resim-54)

(resim-55)

19. Gavursandık köyü (Gavursanlık): Gavursandık köyü, Çalıklı köyü ile Bahçesbosu köyü arasında köprüden sol tarafta bulunmaktadır. Köy muhtemelen 1912 yıllarından önce yok olmuştur. Köyden geriye bazı evlerin kalıntıları kalmıştır. Köyün yeri halen Gavursandık olarak bilinmekte ve kullanılmaktadır. Adının "gavur köyü zannettik" cümlesinden hareketle Gavursandık olarak kaldığı anlatılmaktadır. Köyün adı gavursanlık olarak da kullanılır.

20. Mazgaralık köyü: Koçullu köyünden yukarıda Bayrambosu köyünün solunda kalan eski Türk köylerinden biridir. Todor Hristov'un 1912 yılına ait haritasında bu köyün ismi geçmemektedir.

Ancak Bahçebosu ve etraf köylerde yaşayanlar bu köyün adını ve yerini bilirler. Köy muhtemelen 1912 yılından önce yok olan köyler arasındadır. Günümüzde bu köyden geride pek bir şey kalmamıştır.

21. Fikirtepe köyü: Dedeli köyü ile Çeştova köyü arasında kalan, yok olan eski Türk köylerinden biridir. Dedeli'ye yaklaşık 4 km mesafede olan bu köyün ismi Todor Hristov'un 1912 yılına ait haritasında geçmemektedir. Köyün 1912 yıllarından önce yok olduğu söylenebilir. Dedeli'den Günar Yaşar öğretmenin anneannesi Pakize nene Fikirtepe köyünden Dedeli'ye gelin gelmiştir. Aynı şekilde Pristan köyünden Hamdi Efendi Baba'nın hanımı Günnai de Fikirtepe köyünden Pristan'a gelin gitmiştir. Günümüzde bu köyün yerinin alt tarafına incir ağaçları ekilmiştir. Çeşmesi köyün alt tarafındadır. Son zamana kadar bu çeşme akmaktadır. 1955'li yıllarda köydeki evlerin temellerinin ve taş yığınlarının durduğu ifade edilmektedir.

22.Kalyonca köyü: Dedeli köyü ile Çeştova köyü arasında kalan yok olan eski Türk köylerinden biridir.(resim-56ve 57) Dedeli'ye 2 km mesafede olan bu köyün 1912 yıllarından önce yok olduğu söylenebilir. Dedeli köyünün altındaki Düzebnar çeşmenin kime ait olduğu konusunda Kalyonca köylüleri ile Dedeli köylüleri arasında ihtilafın olduğuna bahsedilir. Günümüzde bu köyün yeri tarla ve meyve bahçesi olarak kullanılmaktadır. Köyün yeri halen Kalyonca tepesi olarak anılmakta ve bilinmektedir. Köyün üst tarafında kulle yakasında evlerin olduğu anlatılır. Kalyonca'nın valandov'ya ve Dedeli'ye bakan manzarası değerlidir. (resim-58 ve 59) Çok verimli arazilere sahip olan Kalyonca köyünün, Dedeli ve Fikirtepe ile komşu tarlaları vardır.Dedeli'den Kızıldoğana giden eski yol Kalyonca köyünün ortasından geçer. Dedeli'den Kalyonca köyüne girerken köyün girişinde bir köprü vardır. Buna Ratibenin köprüsü denir. Ratibenin köprüsü II.Dünya savaşında Alman askerleri tarafından bombalanarak yıkılır.

(resim-56)

(resim-57)

(resim-58)

(resim-59)

23. Rabrovo: Valandovo'ya 1.5 km mesafede olan Rabrova köyünde 1915 yıllarında yaklaşık 70 hane Türk ailesi yaşar.(resim-60) İkinci balkan savaşları sırasında Türkler köyden göç etmiş ve Türk nüfusu azalmıştır. 1922 yıllarında 10 hane kalmıştır. 1930 doğumlu Mustafa Dönmez'in anlattığına göre 1922'den 1960'a kadar cami ayakta kalmıştır. 1960 yılında göçler sebebiyle Rabrova'da hiç bir Türk ailesi kalmamıştır.(resim-61) Camide bu tarihten sonra yıkılmıştır. Caminin yerine günümüzde ev yapılmıştır. Mezarlık ise tarla yapılmıştır. Rabrova günümüzde tamamen Makedon köyü olmuş ve 2013 yılında kilise yapılmıştır. (resim-62)

(resim-60)

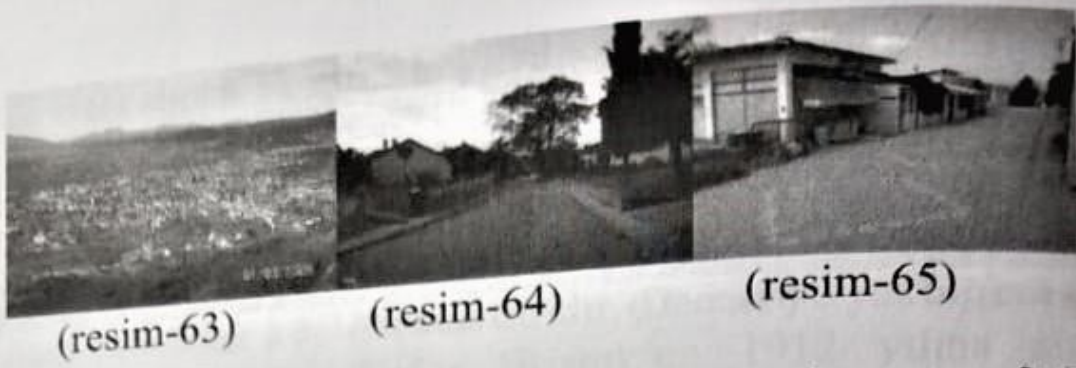

(resim-61)

(resim-62)

24. Pirova: Valandovo'ya 4 km mesafede eski bir Türk köyüdür. Pirova'nın adı Pirova (pir ovası)'ndan gelir. Hristiyanlarla Türkler karışık yaşarlar. 1912 yıllarında köydeki Türklerin nüfusu yaklaşık 35-40 hane kadardır. Oldukça verimli ve zengin topraklara sahip olan Pirova köyünde yaşayan Türklerin zengin olduğu anlatılır. 1912 yılında karışkanlık döneminde Pirova'da yaşayan Türkler köyden göç eder ve köyde yaşayan Türk ailesi kalmaz. Günümüzde tamamen bir Makedon köyü haline gelmiştir. (resim 63, 64 ve 65)

(resim-63)

(resim-64)

(resim-65)

25. Udova: Udova, Valandovo'ya 12 km mesafede eski Türk köylerindedir. Udova'nın nüfusu 1984 yıllarında 375'tir. Yaklaşık 85-90 hanedir. 1912 yılında Balkan savaşlarındaki karışıklık döneminde Türkler Udova'dan göç eder. Köye Hristiyanlar yerleşirler. Köyde Türk nüfusu bir kaç haneye düşer. Günümüzde bir Makedon köyü durumunda olan Udova'da 4 hane Türk ailesi yaşar. Günümüzde Türklerin yaşadığı yer şimdiki Udova'nın yukarısında olup üzüm bağları ve çalılıklar haline gelmiştir. (resim-66) Udovada Molla Mustafanın hikayesi oldukça ilginçtir. Udovada 70 dönüm tarlası olan Molla Mustafa'nın 1945 yılında tüm tarlalarına devlet tarafından konulur. Udova'da tren istasyonunda bir depo-anbar çalıştırır. (resim-67) Trenden mallar buraya iner burdan etrafa dağılır. Molla Mustafa 1939 yıllarında Valandovonun bölgesinin belediye başkanı olur. Başarılı hizmetlerinden dolayı Yugoslavya kralı Petar'dan madalya verilir. Kral Udova'ya trenle geldiğinde Udova'da kırmızı fesıyla Molla Mustafa karşılar. Kral "Ne bu... hala burda Türkler yaşar mı?" deyince "Efendim sizin madalya gönderdiğiniz bir Türktür, bu adamdır" derler. Molla Mustafa 1943 yıllarında tren deposu işletmeciliğinden çok para kazanır. Hemen yan tarafa Ganço adında birisi bir depo açar. Bölgeye Bulgarların hakim olduğu dönemde Ganço, Molla Mustafayı kışkırdığından dolayı Bulgarlara bu sizin alyehinize çalışır diyerek şikayet eder. Bulgar askerleri Molla Mustafa'yı tutup Sofya'ya götürürler. Udova'lılar Molla Mustafa'nın masum olduğuna dair imza toplayarak onun affedilmesini isterler. Bulgar askerleri Molla Mustafa'yı Udova'dan 100 km dışarka başka bir şehirde yaşamak kaydıyla serbest bırakırlar. Bunun üzerine Molla Mustafa'nın ailesi Üsküp'e taşınır. Aradan yıllar geçer. Molla Mustafa'nın oğlu Halit okur Üsküp'te hastanede uzman doktor olur. Birgün Üsküp sokaklarına perişan vaziyette yatıp kalkan birisi hastaneye getirilir. Dosyasına bakınca Udova'dan Ganço olduğunu görür. Ganço'ya çok hürmet eder. Yemek ısmarlar, bütün hastalığının tedavisi için çok ilgilenir. Ganço hayretle "sen kimsin neden benimle çok ilgilenirsin"

deyince o da Ben 'Udova'dan Molla Mustafa'nın oğluyum' der. Gonco 'Ben size çok zulmettim, babana haksızlık ettim' der. O da "Yoo! bu takdir ilahidir. Sen babamı şikayet etmeseydin ben Udova'da kalır çiftçi, çoban olurum. Ama Üsküp'e geldik okudum doktor oldum" der. Ganço utanmaktan dolayı bir gece hastaneden kaçar, gider. Molla Mustafa'nın evi halen Udova'da durmaktadır. (resim-68)

(resim-66)

(resim-67)

(resim-68)

SONUÇ: Makedonya Valandovo bölgesinde 1912 yılında Osmanlı Devletinin buradan çekilmesinden sonra günümüze kadarki süreçte Göleli, Arızlı, Karelezli, Ekşi Su, Başılı, Baraklı, Plavuş, Uğurlu, Dingil, Kavuskova, Terzili, Ayrılanı, Veyselli, Çeştova, Eski Sobru, Buluntulu, Bayrambosu, Gavursandık, Mazgaralık, Kalyonca ve Fikirtepe Türk köyleri tamamen yok olmuş geride pek çoğunun cami ve evlerinin kalıntıları halen kalmıştır. Valandovo merkezi ve eski Türk köylerinden olan Rabrova, pirava ve udova köyleri ise tamamen Makedonlaşmıştır. Böylece Valandovo bölgesinde toplam 21 Türk köyü yok olup tarihe karışmış, Valandovo merkezi ve 3 Türk köyü ise Makedonlaşmıştır.